

В. Ф. Харутаздобувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПРАВО НАРОДНОГО ВЕТО: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Встановлено, народне вето відноситься до народної ініціативи яка в свою чергу має дві форми реалізації, пряму - шляхом голосування за неї на референдумі, та непряму - шляхом реалізації через представницький законодавчий орган. В ході реалізації таких форм відбувається поєднання принципів прямої та представницької демократії. Втім на відміну від другої форми, народне вето реалізується безпосередньо народом, а його результат носить імперативний характер для всіх органів публічної влади. В основу народного вето як форми народної ініціативи, поряд із ідеологією безпосередньої демократії, покладено систему матеріальних і процесуальних норм, що складають механізм реалізації прямої демократії. Ці норми утворюють самостійну складову системи конституційного права – інститут народного вето, який органічно доповнює механізм реалізації безпосереднього народовладдя, ідеологічним уособленням якого стали загальні принципи конституційного права, зокрема, принципи безпосередньої демократії.

Стверджується, народне вето являється також одним із засобів який надає громадянам реальну гарантію протидіяти можливостям узурпації народного суверенітету державними органами та їх посадовими особами, тим самим сприяє відновленню інституційного режиму та служить гарантією конституційного ладу. Також народне вето може являтися несудовою формою політичної санкції проти тих, хто здійснює акти несправедливості проти населення країни, приймаючи явно незаконні, неконституційні рішення, порушуючи тим самим базові права та свободи людини та громадянина.

Доведено, з огляду на існуючий позитивний міжнародний досвід реалізації моделей народного вето, необхідно надати можливість громадянам України задля гарантування та забезпечення його суверенної влади в державі, безпосередньо висловлювати свою волю з приводу правових актів прийнятих представницькими органами влади шляхом відміни на референдумі будь-якого нормативно-правового акту прийнятого представницьким органом державної влади чи органу місцевого самоврядування.

Ключові слова: форми безпосередньої демократії, референдум, народне вето, конституція, конституціоналізм.

Актуальність теми дослідження. Є цілком логічним твердження М. Гецько про те, що для того щоб реалізувати відповідні права, для початку необхідно прийняти юридичні норми, що закріплюють такі права. Після чого запровадити певну форму захисту та встановити відповідний процесуальний порядок (механізм), з допомогою якого можливо було б здійснювати захист таких прав [1, с. 81].

Щодо необхідності правового врегулювання процедури народного вето як одного з засобів реалізації прямої демократії відповідними нормами законодавства говорить В. Руденко. Вчений зауважує, що пряма демократія як безпосереднє народне правління є самодостатньою системою організації влади і управління

[2, с. 34]. Тому при прямому народному правлінні процедура скликання загальних зборів повинна бути строго врегульована нормами права [2, с. 27].

Отже, саме тому, відповідно до цілей нашої публікації ми, послідовно звужуючи предмет дослідження, ставимо перед собою завдання розкрити особливості нормативно-правового механізму захисту народним вето конституційних гарантій прав і свобод та перспективи його закріплення в національному законодавстві України. У зв'язку з чим виявити проблемні моменти у нормативно-правовому полі регулювання здійснення безпосереднього народовладдя, та шукати шляхи їх вирішення, що є важливим як для захисту конституційних прав і свобод

у процесі реалізації форм безпосередньої демократії, так і для конституційно-правової науки в цілому.

Аналіз наукових публікацій. Питання форм безпосередньої демократії взагалі, а також народного вето, зокрема були розглянуті у роботах Авраменко С., Белова Д., Геца М., Дюна Л., Жаровської І., Кочерги А., Оніщука М., Комарової В., Котляревського С., Прієшкіна О., Погорілка В., Станійчук М., Стори А., Мамичева В., Соломонова С., Самородової-Богацької Л., Федоренка В. та ряду інших.

Методологічну основу публікації склали наукові методи, що базуються на вимогах об'єктивного і всебічного аналізу суспільних явищ політико-правового характеру, до яких належить безпосередня демократія в Україні та зарубіжних країнах. В основу методології дослідження покладені загальнотеоретичні принципи й підходи з визначення вихідних параметрів становлення й розвитку такої форми безпосередньої демократії, як народне вето. Для досягнення наукової об'єктивності результатів автор використав увесь комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які знаходять широке застосування в сучасній науці конституційного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день серед вітчизняних науковців конституційного права є як прихильники так і скептики щодо запровадження народного вето до правової системи України. Так, на думку української вченої І. Жаровської, проблемним його запровадження у нашій державі, оскільки це зумовлено існуванням вето Президента України як Глави держави, діяльністю Конституційного Суду України та недостатньо високим рівнем правової освіти, правосвідомості та правової культури пересічних громадян, які можуть виступати маріонетками в руках недемократичних еліт [3, с. 29-30].

В. Нестерович вважає, що запровадження народного вето у нашій державі слід, у першу чергу, узгодити з існуючою на сьогодні конституційно закріпленою системою стримувань і противаг між різними гілками державної влади в Україні, щоб не допустити внутрішньовладного протистояння та відкритої конфронтації загальнонаціональних представницьких органів публічної влади з громадськістю. Поспішне запровадження народного вето, виходячи з сучасних українських реалій, на думку автора, може призвести до непередбачуваних наслід-

ків та загроз українській державності. Така постановка питання насамперед зумовлена тим, що запровадження народного вето може бути використано квазігромадськістю у деструктивних та маніпулятивних цілях. Тому легітимізація народного вето в Україні потребує виваженості та поміркованості з можливим прорахунком проблемних аспектів його реалізації у вітчизняних політико-правових умовах [4, с. 67-68].

До вказаного переліку слід також додати те, що під час використання народного вето є ризик емоційного підходу виборців щодо скасування певного закону України на фоні загального невдоволення діяльністю загальнонаціональних органів публічної влади. Посилити вказаний ризик може проведення поверхових чи деструктивних кампаній у засобах масової інформації та соціальних мережах, що може дезорієнтувати не лише громадськість, але й загалом українське суспільство. Тому в чинному законодавстві України слід чітко передбачити низку обмежень матеріального та процедурно-правового характеру, які унеможливають деструктивне використання народного вето [5, с. 45].

На погляд А. Маруська експерта з конституційного права, Конституція не забороняє ініціювання всеукраїнського референдуму щодо скасування вже чинного закону, ухваленого Верховною Радою. Цілком зрозуміло, що такий підхід до референдуму, за словами експерта, менш популістичний, і, крім того, сам процес підготовки та проведення референдуму вже не вимагатиме такої клопіткої та скрупульозної роботи з розробки готового законопроекту (як під час підготовки референдуму щодо прийняття нового закону). Питання, яке висувається на такий референдум, можна сформулювати досить просто і лаконічно: "Чи підтримуєте ви скасування Закону України "Про...?". На такий референдум можна також винести питання про скасування частини закону ("Чи підтримуєте ви скасування статей... Закону України "Про...?") або окремих змін до нього ("Чи підтримуєте ви скасування Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про...?"") [6].

Разом з тим, закріплення конституційно-правових засад відхиляючого референдуму відбулося у Законі України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 р. Цей Закон передбачав порядок проведення законодавчого референдуму, який мав здійснюється у тому числі й щодо скасування законів України. При цьому частина 4 статті 95 цього Закону визна-

чала, що Закон чи окремі положення закону, рішення щодо їх скасування (втрати чинності чи визнання не чинним), схвалене на всеукраїнському референдумі, втрачають дію з дня оголошення Центральною виборчою комісією відповідних результатів всеукраїнського референдуму [7].

Ми підтримуємо твердження А. Марусяк, що участь у всеукраїнському та місцевому референдумах – конституційне право кожного громадянина України (ст. 38, 70 КУ), але сьогодні українці фактично позбавлені можливості реалізувати його - закону, який би регулював питання референдуму (п. 20 ч. 1 ст. 92), на сьогодні все ще немає. Закон України "Про всеукраїнський референдум" 2012 року був визнаний неконституційним, а нового закону, як слушно зауважує дослідник, Верховна Рада так і не ухвалила. Наразі у парламенту є реальний шанс ухвалити закон про референдум та створити реальний механізм цієї форми народовладдя. Однак, одна справа - передбачити право на народне волевиявлення через референдум, а зовсім інша – завершити регулювання практичної сторони реалізації цього права, гарантованого Конституцією [6].

Дійсно, Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про всеукраїнський референдум» визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), Закон України "Про всеукраїнський референдум" від 6 листопада 2012 року № 5475-VI зі змінами. Суд у вказаному рішенні окрім того, що звернув увагу на порушення конституційної процедури розгляду й ухвалення Закону, які мали системний характер та істотно вплинули на остаточний результат прийняття Закону, також із огляду на його зміст. Так, на думку КСУ, ухваливши Закон, Верховна Рада України сформувала законодавчі механізми безпосереднього здійснення народом влади за межами порядку, передбаченого Конституцією України, внаслідок чого було порушено конституційний принцип поділу влади. Тобто референдум не може бути проведений, якщо Конституція його не передбачає [8].

Разом з тим, у своєму рішенні у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі від 16 квітня 2008 № 6-рп/2008 Конституційний Суд України вважає, що конституційне закріплення влади народу зумовлює

необхідність запровадження певних механізмів її реалізації. Через це правове регулювання порядку здійснення безпосередньої демократії, зокрема референдуму, спрямоване на те, щоб поєднати ці форми із способами та засобами, які характеризують представницьку демократію, взаємодоповнити їх, але не зробити конфліктними з можливою підміною парламенту референдумом (чи навпаки) [9].

Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень вважають, що при подальшій роботі над оновленням Конституції України варто також розглянути можливість уточнення положень розділів III «Народне волевиявлення», передбачивши право громадян на народну законодавчу ініціативу в тому числі і через всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Водночас предметом всеукраїнського референдуму за народною ініціативою може бути також питання скасування закону, прийнятого Верховною Радою України. Для цього, зокрема, необхідно передбачити, що: народна законодавча ініціатива реалізується шляхом проведення всеукраїнського референдуму на який може виноситися питання скасування прийнятого Верховною Радою України закону («народне вето»). При цьому референдум не проводиться, якщо парламент самостійно відмінює такий закон [10].

З відповідною ініціативою щодо запровадження в Україні народного вето виступив спікер Верховної Ради Д. Разумков, який висловив надію, що парламент до кінця року прийме пакет законів про народовладдя, який включає закон про всенародний референдум. Також спікер пояснив, що пакет законів про народовладдя включатиме в тому числі питання загальнонаціонального референдуму, місцевих референдумів, народного вето.

Мислитель Д. Юм у «Трактаті про людську природу» писав: «... ми ніколи не підтримуємо таку безглуздість, як [принцип] пасивної покірності, але допускаємо опір у найбільш видимих випадках тиранії і гноблення ...». «Але хоча цей загальний принцип затверджений здоровим глуздом і практикою всіх часів для права і навіть для філософії, звичайно, неможливо встановити будь-які спеціальні правила, за якими ми могли б знати, коли опір законний ... » [11, с. 57].

На думку В. Волошина й І. Діордіци, для того, щоб уникнути активного повстання, яке являється агресивним заходом, потрібно дійти до спільної думки. Вирішення такого опору мож-

ливе лише за альтернативних форм супротиву, де виступає ціла низка колективних політичних прав до яких вчені відносять також «народне вето». Саме народне вето за словами В. Волошина й І. Діордіци, це сприятиме налагодженню зв'язків між державою та громадськістю. Цікавим є також твердження авторів про те, що одним із найбільш правильних способів народного повстання, що носить опосередкований характер, є всенародний референдум на протипагу рішенням парламенту [12, с. 687-688].

Заслуговує на увагу погляд М. Орос щодо підтримки інституту народного вето. Автор зауважує, що є як активна форма прав на спротив яка безпосередньо пов'язана з протилежною, альтернативною, опосередкованою його формою – право на народне вето, яке, на відміну від першої, що має небезпечний характер як для тих, хто її реалізовує, так для всього суспільства країни, має мирний характер і сприяє налагодженню консенсусу між громадянами та представниками публічної влади [13, с.180].

Проте нині як зауважує М. Орос, народ України позбавлений реальної правової можливості реалізувати свою владу безпосередньо на всеукраїнському референдумі, оскільки відсутній закон, який би уможливив це здійснити, що свідчить про відібрання від народу суверенного статусу і є нічим іншим як узурпацією права народу з боку державних органів. З огляду на трагічні події, які мали місце під час Революції гідності – загибель більше сотні протестувальників, здійснення такої активної форми права на спротив на переконання автора, є небезпечним та може привести до жахливих наслідків як для тих, хто його реалізовує, так і для всього суспільства. А тому слушною є пропозиція М. Орос, що для запобігання активної форми реалізації прав на спротив необхідно надати народу України як джерелу влади опосередкований спосіб реалізації прав на спротив, як можливість скасовувати своїм рішенням, яке має бути ухвалене на ініційованому народом Всеукраїнському референдумі, будь-який нормативно правовий акт, прийнятий Верховною Радою України та виданий Кабінетом Міністрів України, а також акти Президента України [13, с. 183-184].

На відміну від М. Орос, лідери громадської думки про ідею проведення референдуму «Народна вимога» О. Семченко, Р. Коцаба, О. Бондаренко пропонують своєрідну модель народного вето. Автори рекомендують закри-

пити за народом України право «своїм рішенням відмінити будь-який нормативно правовий акт, що ухвалено Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, іншими органами державної влади (включаючи суди), рішення яких мають обов'язкову силу на всій території країни. Зазначене рішення Народ України ухвалює на Всеукраїнському референдумі, що організовується і проводиться за народною ініціативою не пізніше, ніж через 310 календарних днів після ухвалення акту, що оскаржується. Також надати народу України право своїм рішенням «відмінити будь-який нормативно-правовий акт, ухвалений Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими, районними, районними в містах, селищними, сільськими радами, радами об'єднаних територіальних громад, Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, сільськими, селищними, міськими головами, головами об'єднаних територіальних громад, головами обласних, міських, районних державних адміністрацій. Зазначене рішення Народ ухвалює на місцевому референдумі, що організовується та проводиться за народною ініціативою не пізніше, ніж за 240 календарних днів після ухвалення акту, що оскаржується» [14].

Тобто така модель народного вето ґрунтується на тому, що народ є носієм суверенітету та джерелом влади в Україні. А тому виходячи з того, що з огляду на Основний Закон громадяни України мають право наділяти владою органи державної влади та органи місцевого самоврядування, після їх обрання, то в такому випадку є цілком логічно та закономірно, що народ має право також контролювати їх діяльність в тому числі шляхом скасування будь-яких їхніх рішень які не відповідають інтересам громадян, в тому числі якщо вони порушують чи обмежують права та свободи громадян.

Зовсім інший підхід до реалізації народного вето в Україні запропоновано народним депутатом П. Різаником. На думку автора законопроекту «Про народне вето та народний вотум недовіри» для організації референдуму з питання скасування рішення, прийнятого центральним органом державної влади, необхідно зібрати підписи у кількості не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області. При цьому для проведення референдуму

з питання скасування рішення, прийнятого місцевим органом державної влади, органом місцевого самоврядування, необхідно зібрати підписи не менше як 5 відсотків громадян України, які мають право голосу та проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Разом з тим зазначається, що підписи на підтримку референдуму з питання застосування народного вето мають бути зібрані протягом 60 днів з дня наступного за днем передачі центральним органом державної влади у сфері юстиції, або його територіальним органом підписних листів ініціаторам референдуму [15].

З огляду на строки протягом яких мають бути зібрані підписи на підтримку з питання застосування народного вето нам більше імпонує пропозиція лідерів громадської думки про ідею проведення референдуму «Народна вимога» О. Семченко, Р. Коцаба, О. Бондаренко, а саме про необхідність збору підписів «не більш, ніж 180 календарних днів» [14].

Поділяємо думку М. Орос про те, що для надання реальної можливості реалізувати народу народне вето необхідно знизити вимоги щодо критеріїв проголошення всеукраїнського референдуму. А саме, зменшення необхідної кількості громадян України з теперішніх трьох мільйонів до 300 тисяч громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менше як у двох третинах областей і не менш як десять тисяч підписів у кожній області. Щодо критеріїв проголошення місцевого референдуму, то він проголошується на вимогу одного відсотка від числа громадян України, які мають право голосу та проживають на тій території, на якій планується проведення референдуму. Тому до статті 72 Конституції України внести вищевказані зміни. З огляду на те, що народ України є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади, то невиконання його рішення за результатами волевиявлення, яке прийняте на відповідному референдумі є по суті узурпацією державної влади [13, с.184].

У зв'язку з недопущення блокування посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування рішень отриманих в ході реалізації народного вето, ми поділяємо думку М. Орос про те, що за невиконання, неналежне виконання або перешкоджання виконанню рішення, яке було прийнято на відповідному референдумі, за народною ініціативою повинна бути встановлена відпо-

відальність на посадових осіб від штрафу до позбавлення волі з обов'язковим позбавленням права займати державну посаду строком від восьми до десяти років [13, с.184].

Лідери громадської думки про ідею проведення референдуму «Народна вимога» О. Семченко, Р. Коцаба, О. Бондаренко також висловили свої пропозиції щодо конституційних заборон узурпації влади та гарантування народовладдя шляхом реалізації народного вето та імперативності його рішень. У зв'язку з чим пропонується «Якщо протягом 365 календарних днів після офіційного оголошення результатів даного референдуму Верховна Рада України, Президент України та Конституційний Суд України не імплементують його рішення до Конституції та законодавства України в повному обсязі, то народні депутати України, Президент України та судді Конституційного Суду України вважаються узурпаторами та мають бути негайно відсторонені від своїх обов'язків строком на 10 років [14].

Втім з огляду на міжнародний досвід реалізації народного вето, ми вважаємо, що вищевказана пропозиція є сумнівною, оскільки рішення народного вето про скасування будь-якого правового акту є обов'язковим до виконання та не потребують будь якого затвердження з боку органів та посадових осіб державної та муніципальної влади.

К. Павшук підтримуючи інститут народного вето як одну з непрямих форм реалізації права на спротив реалізація якої сприятиме налагодженню зв'язків між владою і громадськістю зауважує, що інститути представництва не будуть демократичними без виборів як інституту прямої форми демократії, так і без повсякденної участі народу в процесах прийняття державних рішень представницькі органи втратять зв'язок з народом, а відтак і його довіру [16, с. 92].

Ненадання можливості громадянам України безпосередньо висловлювати свою волю з приводу правових актів прийнятих представницькими органами влади є обмеженням його суверенної влади в державі.

А тому неприпустимим є те, коли людина, яка є частиною народу своєї країни, позбавлена конституційного права здійснювати безпосередньо владу в своїй країні, шляхом здійснення безпосереднього контролю за діяльністю державних органів з приводу прийняття останніми правових актів, що порушують конституційні права і свободи самої людини [1, с. 148-149].

Повністю поділяємо твердження А. Марусяк, що ініціювання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою щодо скасування вже чинного закону України, окремих його положень або чинних змін до нього не суперечить Конституції, і такий референдум буде оптимальною формою здійснення народовладдя, яка дійсно сприятиме розвитку демократії в Україні [6].

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, народне вето являється також одним із засобів який надає громадянам реальну гарантію протидіяти можливостям узурпації народного суверенітету державними органами та їх посадовими особами, тим самим сприяє відновленню інституційного режиму та служить гарантією конституційного ладу. Також народне вето може являтися несудовою формою політичної санкції проти тих, хто здійснює акти несправедливості проти населення країни, приймаючи явно незаконні, неконституційні рішення, порушуючи тим самим базові права та свободи людини та громадянина.

З огляду на існуючий позитивний міжнародний досвід реалізації моделей народного вето, необхідно надати можливість громадянам України задля гарантування та забезпечення його суверенної влади в державі, безпосередньо висловлювати свою волю з приводу правових актів прийнятих представницькими органами влади шляхом відміни на референдумі будь-якого нормативно-правового акту прийнятого представницьким органом державної влади чи органу місцевого самоврядування.

Список використаної літератури:

1. Інститут конституційної скарги як засіб захисту основних прав і свобод: порівняльно-правовий аналіз : монографія / за заг. ред. М.М. Гецько, Ю.М. Бисаги, Д.М. Белова. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. 228 с.
2. Руденко В.Н. Прямая демократия: модели правления, конституционно-правовые институты. Екатеринбург. 2003. 512 с.
3. Жаровська І. М. Інститут народної ініціативи – шлях формування відкритої влади. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 3. С. 23-30.
4. Нестерович В. Ф. Перспективи конституційно-правового утвердження народного вето в Україні у контексті зарубіжного досвіду. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2016. № 4. С. 63-70.
5. Нестерович В. Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики : монографія; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ

- ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 736 с.
6. Марусяк А. Власть народа, или Референдум, как способ снять ответственность. URL: <https://www.liga.net/society/opinion/vlast-narodu-ili-referendum-kak-sposob-snyat-otvetstvennost>
 7. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2012 року № 5475-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 92. Ст. 3729.
 8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про всеукраїнський референдум» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v004p710-18>
 9. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі. Офіційний вісник України. 2008. № 32. Ст. 1056.
 10. «Щодо конституційних форм безпосереднього народовладдя в Україні». Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1485/>
 11. Юм Д. Трактат о человеческой природе. Минск, 1998. 717с.
 12. Волошина В.В., Діордіца І.В. Правонаповстання. Молодий вчений. 2006. № 10 (50). С. 686–689. URL: molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/157.pdf
 13. Орос М.М. Право народу на спротив: конституційно-правове дослідження. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.02. Ужгород, 2019. 237с.
 14. Підтримай народну вимогу. URL: <http://ukrnt.in.ua/>
 15. Проект Закону України Про народне вето та народний вотум недовіри. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4QO00A.html
 16. Павшук К. О. Право на опір у контексті сучасних демократичних процесів. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 129. С. 92–98.
 17. Белов Д.М., Громовчук М.В. Норма конституційного права та правовий статус людини і громадянина в конституційному праві України: деякі питання співвідношення. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 5. С. 23-27.
 18. Belov Dmytro, Gromovchuk Myroslava, Blikhar Viacheslav. The Constitution as the Basic Law of the State: Statics and the Possible Dynamics of Development. *Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph*. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. 312 p.
 19. Моца А.А., Белов Д.М., Бисага Ю.М. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України : монографія. Ужгород: «Ліра». 2015. 280 с.
 20. Dmytry Byelov, Paradigma konštitucionalizmu, ako dôležitá kategória súčasného ústavného práv. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "PRÁVNA VEDA A PRAX V TREŤOM TISÍCROČÍ" (Bratislava, 27. – 28. február 2015). S. 36-38.

Харута В. Ф. Право народного вето: перспективы и проблемы введения в Украине

Установлено, народное вето относится к народной инициативе, которая в свою очередь имеет две формы реализации, прямую - путем голосования за нее на референдуме, и косвенную - путем реализации через представительный законодательный орган. В ходе реализации таких форм происходит сочетание принципов прямой и представительной демократии. Впрочем, в отличие от второй формы, народное вето реализуется непосредственно народом, а его результат носит императивный характер для всех органов публичной власти. В основу народного вето как формы народной инициативы, наряду с идеологией непосредственной демократии, положена система материальных и процессуальных норм, составляющих механизм реализации прямой демократии. Эти нормы образуют самостоятельную составляющую системы конституционного права - институт народного вето, который органично дополняет механизм реализации непосредственного народовластия, идеологическим олицетворением которого стали общие принципы конституционного права, в частности, принципы непосредственной демократии.

Утверждается, народное вето является также одним из средств который предоставляет гражданам реальную гарантию противодействовать возможностям узурпации народного суверенитета государственными органами и их должностными лицами, тем самым способствует восстановлению институционального режима и служит гарантией конституционного строя. Также народное вето может являться несудебных формой политической санкции против тех, кто совершает акты несправедливости против населения страны, принимая явно незаконные, неконституционные решения, нарушая тем самым базовые права и свободы человека и гражданина.

Доказано, учитывая существующий позитивный международный опыт реализации моделей народного вето, необходимо предоставить гражданам Украины для обеспечения и обеспечения его суверенной власти в государстве, непосредственно выражать свою волю по поводу правовых актов принятых представительными органами власти путем отмены на референдуме любого нормативно правового акта принятого представительным органом государственной власти или органа местного самоуправления.

Ключевые слова: формы непосредственной демократии, референдум, народное вето, конституция, конституционализм.

Haruta V. F. The people's veto right: prospects and problems of introduction in Ukraine

It is established that the people's veto refers to the people's initiative, which in turn has two forms of implementation, direct - by voting for it in a referendum, and indirect - by implementation through a representative legislature. In the course of realization of such forms there is a combination of principles of direct and representative democracy. However, unlike the second form, the people's veto is implemented directly by the people, and its result is imperative for all public authorities. The basis of the people's veto as a form of popular initiative, along with the ideology of direct democracy, is a system of material and procedural norms that constitute the mechanism for the implementation of direct democracy. These norms form an independent component of the system of constitutional law - the institution of popular veto, which organically complements the mechanism of direct democracy, the ideological embodiment of which are the general principles of constitutional law, in particular, the principles of direct democracy.

It is argued that the people's veto is also one of the means that provides citizens with a real guarantee to counteract the possibility of usurpation of people's sovereignty by state bodies and their officials, thereby helping to restore the institutional regime and guarantee the constitutional order. Also, a popular veto can be a non-judicial form of political sanction against those who commit acts of injustice against the population of the country, making clearly illegal, unconstitutional decisions, thereby violating the basic rights and freedoms of man and citizen.

It is proved that, given the existing positive international experience in implementing models of popular veto, it is necessary to give citizens of Ukraine the opportunity to guarantee and ensure its sovereign power in the state, to directly express their will on legal acts adopted by representative authorities by repealing any normative a legal act adopted by a representative body of state power or a body of local self-government.

Key words: forms of direct democracy, referendum, people's veto, constitution, constitutionalism.